

Ruth: Core of Chesed

Mrs. Shira Smiles

שבועות תשע"ב

1 Book of Our Heritage - L. L. - Tor

Ruth

OUR SAGES SAID: THIS MEGILLAH CONTAINS NEITHER MAT-
ters of defilement or purification, nor laws of permission
or prohibition. Why then was it written? To teach the
reward that is reserved for those who perform acts of lovingkindness.

You may, however, ask: Are there not many essential precepts
and practices which we do learn from this Megillah — laws pertain-
ing to converts, charity to the poor, modesty, laws of acquisition?

The words of the Sages may be understood as follows:

* Were it not for some unique trait found in the life of Ruth
which provided a pattern for universal emulation, all else derived
from Ruth could preferably have been taught elsewhere.

Israel has never lacked Torah scholars to teach us the various
laws of the Torah or its modes of conduct, and thus we do not have
to turn to converts to teach us those laws.

→ Ruth did possess one trait, however, which Israel entirely lacked
at that time. And because of this merit of hers, we have come to
learn many other things from her as well.

Ruth exemplified the attribute of chesed — lovingkindness.

And through her lovingkindness she attained every other excellent
quality as well. Thus we were able to learn from her even the laws
of defilement and purification, of what is prohibited and what is
permitted, of modesty and proper conduct.

חז"ל ממקדים את העיון בנקודת המוצא של ההידרדרות הרוחנית
המסורתית והחברתית בפרשת ההיעדרות של עם ישראל מלווייתו של המנהיג
הממחיל יהושע בן נון, תלמידו של משה רבנו. בנקודת המעבר מימי יהושע
לתקופת השופטים נכשלו בני ישראל כשלו ראוני שחרדר ודרדר אותם
לחיות דור שכולו הבלי.

* עם ישראל נתעצל מללוות את מנהיגו יהושע בן נון לבית עולמו. לווית המת
ולווית המנהיג היא מעשה של גמילות חסד של אמת. חובת הכרת הטוב כלפי
יהושע בן נון חייבת את כל כלל ישראל לצאת בהמוניו אל מעשה החסד
האחרון שהיה ראוי לו יהושע בן נון שהנחיל את הארץ. אולם עצלות גרמה
להם להימנע מחובה בסיסית זו. עצלות זו נבעה מדבקות בער גדול, עבודת
האדמה של ארץ ישראל.

באותה שעה נתחלקה ארץ ישראל ועם ישראל עט על המצווה של יישוב
הארץ והייתה חלוקת הארץ חביבה עליו. להיטותם של בני ישראל לארץ
ישראל אינה שלילית כשלעצמה, אולם חז"ל הוסיפו את הצירוף "יותר מדי" שני
ערכים עמדו זה מול זה. חלוקת הארץ וגמילות חסד עם יהושע והם העדיפו את
חלוקת הארץ ונכשלו.

* כל אחד היה עסוק בשדהו ובכרמו ולא התכננה לצאת אחר מיטתו של
יהושע. בני ישראל היו צריכים לחפסיק כל עבודה בשדה וכל עיסוק ואפילו
תינוקות של בית רבן היו צריכים להטיל ממנו כבודו של יהושע בן נון. אך הם
לא עשו כן והעדיפו את חלוקת ארץ ישראל. על כך ביקש ה' להרעיש ולהגיש
עליהם את העולם כולו על יושביו. כך מפרשים חז"ל את הביטוי בספר יהושע
(כ"ד, ז): "ויקברו אותו בגבול נחלתו... מצפון לחר נעש"

למה קריק מגילה זו בוג השבתות?
שמגילה זו כולה חסד והתורה כולה חסד.
שנאמר: "יותר חסד על לשונה". וניחנה
בגן השכונות" (מודש לקח טרב).

התורה גם מטעם זה אנו קוראים מגילת רות — אמה של מלכות בית דוד.
בחג השבועות.

"ללמדך כמה שר טוב לגומלי חסדים"

אמר חז"ל (רות רבה, ב, יד) "אמר רבי דעירא מגילה זו אין בה לא
זמא לא טהרה, ולא אסור ולא חתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שר טוב
לגומלי חסדים". רי"ף חז"ל כלשונם ואמר "גומלי חסדים", כלשון רבים. כי
המגילה מספרת על מעשי גמילות החסדים של רות וברוך, שעליהם קיבלו שר
טוב מרובה, והוא — שמהם יצאה מלכות בית דוד. כהמשך נבאר את הקשר
שבין מעלת החסד לשכרה — מלכות. אך בתחילה עלינו לבאר כפרוטרוט את
החסדים הגדולים שעשו רות וברוך.

"גשי הלום — קרובי למלכות"

בבלי כל החסדים האלו שעשו בועז ורות וכו' למלכה. כמו שאמר חז"ל
(שהבאנו בהתחלה) שמגילת רות נכתבה ללמד "כמה שר טוב לגומלי חסדים".

השכר הטוב הוא המלכות, וכן אמר שהפסוק "גשי הלום... ויצבט לה וגו'"
— שלפי פשוטו מדבר על החסד שעשה בועז עם רות בגופו — בא לרמז
על מלכות בית דוד. וכך אמר "איר אלעזר רמו רמו לה עתידה מלכות בית
דוד לצאת ממך וכתוב ביה הלום" (שבת קיג, ה, ד, וע"ש בהמשך).
כדאי יש קשר בין המוכן בפסוק הפסוק שבו צבט לה קלי לרמו שנרמז בו
— מלכות בית דוד.

אך צריך להבין מדוע כעבור החסדים שעשו קיבלו בשכרם דוקא מלכות.
מה הקשר בין בעל החסד למעלה המלכות?

אמר רבינו אברהם אבן עזרא (ב"מ כ"ג, י"ג)

כיצד ניתן להסביר את הירידה הרוחנית הגדולה אחרי ימי משה ויהושע?
כיצד דורות שלמים של באי הארץ הוגדרו כמושג "הבלי"? חז"ל הקדישו את
הפתיחות במדרש רבה למגילת רות לתיאור צביונה של מגילת רות

"יהי בימי שפוט השופטים — (משלי י"ט) 'עצלה
תפיל תרדמה' ע"י שנתעצלו ישראל לעשות
גמילות חסד ליהושע חז"ל (יהושע כ"ד) 'ויקברו
אותו בגבול נחלתו מצפון לחר נעש' ומהו הר
נעש? על ידי שנתגעשו ישראל מעשות גמילות
חסד ליהושע, באותה שעה נתחלקה ארץ ישראל
והיתה חלוקה חביבה עליהם יותר מדי. והיו
ישראל עסוקים במלאכתן. זה עוסק בשדהו זה
עוסק בכרמו זה עוסק בפועמו לפרש זנפש רמיה
תרעב" (שם).

נתגעשו מעשות גמילות חסד ליהושע ובקש
הקב"ה להרעיש את העולם כולו על יושביו כמדר"א
(תהלים י"ח) 'ותגעש ותרגש הארץ' (מתיחתא
רות רבה, ב')

THE HEAVENLY ECHO

In *Pirkei Avo* we find the following statement. "Every single day a Heavenly sound emanates from Mount Sinai and

proclaims, 'Woe to all those people who humiliate the Torah by neglecting its study and disregarding its precepts'." (*Pirkei Avo* 6:2). The obvious problem is, Who can hear this plaintive cry? Is this echo audible to human beings? If not then what is the point of having a daily reprimand which is inaudible?

On Shavuot, we celebrate *matan Torah*, which took place over 3300 years ago in a barren desert far removed from any habitation. Is it not rather strange that Hashem should have chosen such a desolate area to announce His Torah to the Jewish nation? Surely He could have waited until they reached their abode in the Promised Land — especially as so many of the mitzvos only apply there.

It could well be that God specifically chose that location in order to teach the Jews what is meant by *kabolas haTorah* and what it entails. There are many people who are willing to accept in general the directives and morality of the Torah provided that their lifestyle is not radically restricted. They are prepared to acknowledge the authority of *Shulchan Aruch*, subject to their retaining the right to participate in and enjoy all the pleasures that modern society has to offer.

For some, this means that in order to benefit from the "freedom" of Shabbos, leniencies are taken with its laws. A dubious and disputed *eruv* is sanctioned so as to push one's children in a pushchair to visit relatives or take them to the park! Often, fashion-conscious wives will not submit to the restraints of traditional *tznius*. Many, too, will not forgo their newspaper, magazines, or entertainment despite the current trend of indecency. They accept the Torah in principle, but are not agreeable to forfeit certain attractions and conveniences that strict Torah observance denies them.

With this in mind, Hashem gave His Torah in the wilderness so as to indicate the degree of *kabolas haTorah* that is required of every Jew. The specific choice of this site

was intended to teach the Jewish nation that accepting the Divine Torah amounts to a resolute commitment to all its laws whatever inroads they may make into our daily life. Taken to the extreme, this means that if their observance required that we forgo all the pleasures and refinement of an urban existence and live instead in a desert — we must be prepared to do so because Torah is worth it (see *Hilchos De'os*, ch. 6).

On Shavuot we read *Megillas Rus* and many reasons have been given to explain its connection with this particular festival. In view of the above, the link is crystal clear. The undertaking made by Rus exemplifies precisely the level of dedication implicit in *kabolas haTorah*.

Rus was a Moabite princess, who lived in the lap of luxury with every honour and physical pleasure within her grasp. She decided, however, to embrace Judaism and without flinching, she exchanged every vestige of rank and comfort for humiliation and utter poverty. In her eyes a Torah life was worth every sacrifice and no obstacle was too great. This is the model of devotion that is recollected on the day when every Jew is called upon to commit himself to a Torah lifestyle.

היכן היא נקודת המשל! הלא לכאורה אהבת ארץ ישראל קיננה בהם! אולם חייל קבעו כי אם הקב"ה ביקש להחריב עולם ומלואו על אי גמילות חסד עם יהושע הרי שיש כאן חטא נורא ולא ערך עלינו. החטא הוא בדבקות מוחלטת מחלה, בנכסים ובהשגות הישגים לעצמם, באנוכיות שלא הותירה מקום למעשה חסד כלפי האיש שהחיל להם את אותה מחלה. חייל ראו באי ההליכה ללוויתו של יהושע תחילה של מחלה שהחלה לקנן בעם ישראל וקבעו שזהו שורש הרע של כל תקופת השופטים. העם נמנע מלעשות חסד מתוך שהיה שקוע בעצמו, בקנייניו החומריים ובטובת הנאה שעליו להשיג. לא נותר לו זמן לעשיית חסד הדורשת מן האדם לצאת מעצמו למען האחר.

ההתרשלות שבאי עשיית חסד עם יהושע בן נון מבטאת גם יחס לא נאות למורו של יהושע, רבן של ישראל, משה רבנו. יהושע זכה להיות משרתו של משה רבנו "נער לא ימוש מתוך האהל". במשך ארבעים שנה היה יהושע צמוד למשה רבנו כמשרתו הנאמן ובשלשת הקבלה הוא ראשון למקבלים המסורים: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" (אבות א', א). יהושע מסר התורה לזקנים, ויהושע זה לא זכה שעם ישראל יתפנה לגמול עמו חסד של אמת כיאות. פגיעה ביהושע בן נון היא כפגיעה במשה רבנו וכפגיעה בתורה, שכן התורה מזוהה עם משה רבנו "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג').

בשערי בית לחם פוגשות נעמי ורות את כל העיר. כיצד זה קרה? האם מישורו הודיע מראש על בואן של שתי האלמנות ממזאב?

"אותו היום שבאת רות המואביה לארץ ישראל ממה אשתו של בעל, היינו דאמרי אינשי קודם שימות המת עומד ומזומן כבר הממונה על ביתו ועומד במקומו" (ילק"ש, רות תר"א).

יום בואן של רות ונעמי לבית לחם הוא יום מות אשתו של בעל וכל העיר התכנסה ללווית אשת בעל. אם כן לא לכבודן של רות ונעמי הייתה ההתכנסות אלא לכבוד אשת גדול הדור שמתה בו ביום. המפגש הזה שיד ההשגחה מכוונת אותן מבוא את רות אל שערי בית לחם. זוהי רות העתידה להינשא לבעל. בית לחם יהודה וכל ישראל שנפקדו על ידי ה' אחרי עשר שנים של רעב, עשו תשובה.

"באותו היום נתכנסו כל ישראל לגמילות חסדים חזל כל עמא לגמילות חסדא. ונכנסה רות עם נעמי והיתה זו נכנסת וזו יוצאת" (רות"ר ג, ח).

עם ישראל נעשו מפני שנתעצל לעשות חסד ליהושע, עכשיו, הוא יוצאים לגמול חסד עם אשת בעל גדול הדור. נסגר מעגל התשובה. מופלאה היא דרך ההשגחה המפגישה (בלא יודעין של הנפשות הפועלות) את רות שכולה חסד בו ביום שעם ישראל חוזר אל נתיבות החסד, וחרי בניינו של עולם שורשו במידת החסד. "עולם חסד יבנה" (תהלים פ"ט, ט). מחלת האנוכיות שקיננה בלבבות ישראל בתקופת שמוט השופטים — תרפאת. עם ישראל מתעלה מעל לרגשות האנוכיות והולך לחלוק כבוד בלווית אשת גדול הדור. איך הוא מתעצל. גם רות המואביה סיגלה לעצמה ערך זה של ויתור על ה"אני" על האנוכיות למען הוולת. רות באה להתגייר מתוך התמסרות מוחלטת של רצון אישי וחשבון אישי. דברי ההיגיון של נעמי על חסד ההיגיון שבהליכה לבית לחם אינם פועלים על רות שהחליטה באופן ברור: "עמן — עמי, ואליהן — אלקי".

And therein lies the message of the Heavenly echo from Mount Sinai. This is not an audible sound, but it means that every Jew should constantly remember that the Torah was purposely given on a desert peak. בכל יום ויום, every day, whenever a Jew is tempted to "humiliate the Torah" and surrender to the temptations of modern society, let him recall *matan Torah* on Mount Sinai. Let him bear in mind that Hashem chose that uninhabited site deliberately to convey this lesson that Torah takes precedence over the attractions of a pleasure-seeking civilization. That is the קול, the celestial sound that resonates from that mountain and one which should penetrate every Jewish soul.

ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים

במדור רות רבה (פרשה ג) א"ר ועירא: מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה ולא איסור ולא היתר ולמה נפתחה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים. הקשה המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל ופי' רק זה בלבד אני למדים ממגילה זו, הלא רות עזבה ערש ערסו בבית אביה עגלון מלך מואב וחלכה להדבק בעם ישראל במסירות נפש, כמו שאמר לה בועז (רות ב): "ותעזבי אביר ואמר וארץ מולדתי ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום". היא הגיעה למצב בו היא מולכת עם חמותה יחפה, על מנת להתקיים היא צריכה ללקט שיבולים כאחת מפקחותי העם, בשעה שאם היתה חוזרת לבית אביה היה לה כל טוב שבעולם, מה היא אם כן הכוונה שהלימוד שיש לנו ממגילה זו הוא רק ענין גמילות חסדים.

ועוד יש לתמונה, הגר עזבה גם היא בית מלוכה היא היתה בתו של פרעה מלך מצרים ועזבה את כל כבודה בשביל להדבק באברהם אבינו, מדוע אח"כ עזבה הכל כמו שמירש"י בשם חז"ל (בראשית נא, יז) ותלך ותתע - חזרה לגלולי בית אביה, מדוע רות נשארה ודבקה בעם ישראל וממנה יצאה כל שושלת

בית דוד ואילו הגר ממנה יצא ישמעאל פרא אדם. שעד היום אנו סובלים מצאצאיו וחזרת לגלולי בית אביה.

וכמו כן עלינו להבין מה הבדיל בין ערפה ורות מדוע ערפה הגיעה לרגע שבירה ועזבה הכל ולא רק עזבה הכל אלא באותו הלילה שעזבה את רות הדרודה לתהומות הרע, כמו שדריש חז"ל (סוטה נ"ב) שמאה בני אדם הערו בערפה לשמירשה מאחרי רות ונעמי חמותה.

גם לרשע יכול להיות "רגעים טובים"

ביאוד הדברים נראה מהותו של אדם אינה נבחנת לרגעים, גם לרשע הגדול ביותר יש רגעים טובים בהם הוא עושה מעשה טוב, גם לרודף בצע וממון יש רגעים בהם מתרחש ליבו והוא מוכן להתגבר ולתת איזה דבר בחינם, כמו שמצינו אצל עפרון החיתי, היה לו רגע טוב ובאותו רגע הוא אומר לאברהם שהוא נותן לו את השדה ואת המערה חנם אין כסף, אך כאשר רק ראה את המצלצלים, הוא ראה שאברהם אבינו מוציא כסף לשלם לו, מיד החליט שהוא רוצה ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, סכום עתק, ושהרי יעקב אבינו קנה שטח מי כמה וכמה יותר גדול במאה קשיטה, קשיטה היא מעה שהיא מסבב קטנה בהרבה משקל ואילו הוא דרש עבור השדה והמערה ארבע מאות שקל (כסף) מה קרה לעפרון? היה לו רגע אחד טוב, אך כשראה את הכסף חסר להיות "נבהל להון" וברגע אחד הפריז בדרישתו עד בלי די.

כיוצא בזה הגר הלכה אחרי אברהם אבינו, היה לה זמן טוב אך כאשר גרשה אברהם מביתו והיתה צריכה לעמוד בקשיים נטשה את הכל וכמו כן ערפה, האדם נבחן כאשר הוא מתמיד בדרך, גם כאשר הדבר קשה עליו, הוא עושה את מעשיו מפני שהוא מכיר באמתותם ובצדקתם ואינו מוכן לעזוב את האמת בעד כל מחיר שבעולם.

17

ההתמדה היא מבחן לגדלותו של האדם

רחל אמנו מסרה את הסימנים ללאה, מעשה נאצל מאין כמוהו, אך בשעת מעשה זה עדיין לא זכתה להפקד, מעשה אחד אינו מבחן מספיק לצדקות, יש לכל אדם דגעים טובים, אך כאשר לאה אומרת לה "המעט קחתך את אישי" בו בשעה שכל חיותו אשת יעקב הוא מכח רחל ורחל אינה מגיבה, אלא אדרבה נותנת לה את התחושה שאכן היא צודקת, אז זכתה להפקד,

הוא אשר אמרנו, האדם ניכר רק כאשר הוא מתמיד בדרך כל הקשיים והנסיגות.

זה היה כוחה של רות, כאשר הגיעה להכרת האמת שבחורתי ישראל, לא היתה מוכנה לנטוש אותה לטובת כל הקשיים העצומים שעברה, כיצד מניח האדם למדינה כזו, כאשר הוא אינו מושג את טובת עצמו, כל עוד האדם חושב על עצמו, כל שיקול בחייו מונע על ידי הדחף הפנימי האם זה כדאי לי, מה התועלת שתהיה לי מדבר זה, אך כאשר האדם אינו מחפש את תועלת עצמו כלל, מותר לעשה ד' וללול לחשוב על האמת להכיר באמת וללכת על פיה במסירות נפש.

19

זו היתה דרכו של אברהם אבינו שעזב את בית אביו ושיכר את האלילים בחירוף נפש, ככל מקום פרסם את האמונה באלוהי השמים והארץ, למרות שכל בני דורו דרשו "אברהם מעבר אחד וכל העולם כולו מעבר אחר", כיצד יכול היה אברהם אבינו לעמוד בנסיגות אלו מפני שהוא לא חשב על עצמו מאומה, הוא היה "מסתפק במועט", הוא לא היה מוכן לקבל ממלך סדום אפילו חוט ושרוך נעל, די לו במה שיש לו, כל מהותו של אברהם אבינו היתה חשיבה על תועלת ומילות חסד והכנסת אורחים וזאת כשלעצמו בביכור אינו קיים, גם כאשר הוא מולד וכואב הוא מצטער שאין לו אורחים, כי כל מהותו היא הציאות מעצמו, לעצמו אינו צריך מאומה וכל חפצו ורצונו הוא להיטיב לזולתו, כאשר האדם נקי מכל החשבונות האישיות, ליבו פנוי לקבל את האמת וללכת על פיה במסירות נפש ללא מורא.

הדבר שמסתיר מעמו את אור אמת הוא הנוף החשוך עם רצונותיו לקחת לעצמו עוד ועוד ללא הרף, וכמו שאמר אחד מבגלי המוסר זצ"ל כאשר רוצים להאריך חדר לא די בנר אחד צריכים מספר נרות וכאשר רוצים להאריך חדר גדול יותר צריכים להרבות יותר נרות, כפי מספר הנרות ונודלם נוכח לדעת איזה חושך היה ללא האור, אם כבוד להאיר את עוף האדם היתה צריכה להכנס בו נשמה עליונה שהיא חלק אלוה מסעל יותר גבוהה מן המלאכים, יכול להבין איזה חושך הוא הנוף שנצרך בשביל להאיר את נר ה' נשמת אדם.

אדם אך עם הוא מחפש את האמת כל עוד רצונותיו חתרניים לקחת לעצמו עוד ועוד עדיין קיימים בו, גם ברגע שהוא יכיר באמת הוא יתעלם

ממנה וילך אחר תאוות ליבו, רק מי שיש בו מידת ההסתפקות כאברהם אבינו יכול להיות על מי האמונה בשלימות.

אמונתו החזקה של אברהם אבינו אשר הקרינה על העולם היתה כרוכה עם מידת חסדו של אברהם אבינו, שכן רק מי שאינו חושב על עצמו יכול להגיע למסירות נפש על האמונה בדרגה זו.

תכונה זו היתה גם אצל רות, היא אינה חושבת על עצמה כלום, היא מפסיקה את כל עתידה בשביל לגמול חסד עם חמותה, כאשר הגיע לדרגה זו היתה אמונתה אמונה חזקה, שגם בכל הנסיגות שעבר עליה כבת מלכים הוכלצת לקבץ נרות יחפה, לא סרה מידת האמת.

זו היא כוונת חז"ל שמגילה זו אין בה אלא "גמילות חסדים", כוונת חז"ל היה ללמדנו כיצד הגיע רות לרמתה הרוחנית הגבוהה כל כך, על ידי מידת גמילות חסדים.

21
צדק, צדקה וחסד

על טיבו האמיתי של המושג "חסד" עומד הרמב"ם במורה נבוכים חלק ג'. פרק נ"ג. הוא מסביר כמה נבדל חסד מצדק ומצדקה. צדק יקרא כל השלום חוב לוולת לפי גודל החוק, ואילו צדקה, הנגזרת גם היא מצדק, אינה חובה המוטלת על אדם בתוקף החוק הכללי, אלא היא מה שאדם רואה חובה לנפשו לעשות, וכלשון הרמב"ם: "החוקים הראויים עליו לוולת מפני מעט המידות - כי כשתלך בדרך מעלת המידות כבר עשית צדק לנפש המשתכלת". חסד, כנגד זה, הוא לגמרי מעבר לכל הרגשת חובה, וכחצדקת הרמב"ם: "יורב שימוש ספרי הנבואה במילת חסד, הוא כהטבה במי שאין לו חוב עליו כלל".

22
Mother & Roga H.

*Maimonides has already defined the essential nature of *hesed* or kindness:

כבר בארנו במדק אבות, שחסד ענינו חלטה, באיזה דבר שספלידים בו, ושמשו בו בהמלגת גמילות חסדים יתיר. גמילות הטוב כולל שני ענינים. האחד מהם, לגמול טוב לפי שחזק לו חוק קליד עליו. והשני, להטיב לפי שראוי לטובה יותר ממה שחזק ראוי. (מורה נבוכים, חלק ג', פרק נ"ג).

In our commentary on the Ethics of the Fathers (3.7) we have explained the expression of *hesed* as denoting an excess. It is used especially of extraordinary kindness. Loving-kindness is practised in two ways: First, we show kindness to those who have no claim whatever upon us; Secondly, we are kind to those to whom it is due, in a greater measure than is due to them. (Guide to the Perplexed II, 53)

דיומא עליזת למעשה חסד היא בריאת העולם, שלא היה בה כל אכנס ירבה כלפי משהו. אלא כולה פעולה חופשית לחלוטין של עשיית טוב. לפי ניואר חז"ל "לא נברא העולם אלא להתענו על ה' ולתנוגת מזיו שכינתו". תכלית בריאת העולם היא לטובת הברואים עצמם. והוא החסד כהדרתו, כדבר הכתוב "עולם חסד יבנה" (תהלים פט. ט. ג.) -- בנינו של עולם, חסד הוא

אין גם האדם שהוא צלם אלקים, יכול וצריך להגיע למדרגה של חסד. החסד הוא קטן המידה למדוד בו את האדם ובמידה זו ניכרת רותנותו. ע"י החסד האדם מעמיד את עצמו מעל לגדלי האנוכיות, המקננת בכל הנבראים, בו כולם מנחין חסד לקיום עצמם. יסוד האנוכיות טבוע גם באדם כמו בכל שאר בני שלם, ובכל פעולותיו המכוונות לטובת עצמו אין הוא נבדל מהם. רק במעשים של חסד, הנעשים בלא תעריבת של חשבוניות עצמיים ובלא לחץ של חוק חיצוני או פנימי, מתגלה האדם שהוא מסוגל לפעולה חופשית, הנובעת ממקור רוחני טהור.

מכיון שכחתי של בשר ודם אין מקור למידה זו. הרי מתחייב שהמקור הוא ביוצר האדם, על יסוד "הנוטע און חלא ישמע, אם יצר עין חלא יבטי" (תהלים צד. ט.) נמצא שבכל גילוי של מידת החסד יש הוכחה לתחילת הבריאה. וכמו שהנבואה התחיל בבריאת שלמו בסדר היה כל חוק שחייב את הדבר, אף האדם, כשהוא עשה מעשה חסד ללא כל דחיפה מחייבת, הוא מתחיל מנקודת הבראשית שבה הוא מתחיל ליוצר ולעם האלקים שבו מבהיק בכל זיוו.

הנבואה באה להוציא מלבט שיש דרכים אחרות לאדם לטוב לו: "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך" -- אומר הנביא מכה -- "כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לבת עם אלקיך" (מכה. ח. ז.). כל הדברים שהאדם משך אחריהם מפני שהם נראים לו טובים, אינם אלא טוב מדומה, הטוב האמיתי, שה' דורש מן האדם, מתחיל במשפט ומתורומם ושלה עד לאהבת חסד שהוא השלב העליון של הטוב.

רשיו זה מובא בהרחבה בדברי ירמיהו הנביא: "כח אמר ה', אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בכבורו, אל יתהלל עשיר בעשרו. כי אם בואת יתהלל המתהלל השקל ידע אותו, כי אני ה' עשה חסד ומשפט וצדקה בארץ, כי באלה חציתי נאם ה' ונאם ה' כי-כ-ג. ודאי שאין כונת הדברים להתהללות פרטית. כי אז לא יתכן לומר "בואת יתהלל המתהלל", שהרי אין אדם רשאי להתחזק טובה לעצמו על תורה ומעשים טובים שגידו, שהרי לכל נוצר, ומכל שכן בדברים שהוא מחונן בהם מה. פסוקים אלה משיבים על השאלה, מה הם הערכים שבעבורם כדאיים חיי האדם. יש מי שיחשוב כי התחכמה כשלעצמה היא הערך העליון של החיים, ויש מי שיעמיד במקומה את גילוי כוחו ונבחרותו של האדם, ויש מי שיטיל את הדגש על חיי שמע ואושר. ורעה קובע הנביא שאפילו חכם כשלמה, גבור כשמסון ועשיר כקורח וכך מפרש התרגום) אינם יכולים להתהלל שמצאו את תכלית האדם ומטרתו בעולמו.

בדברי הנביא כוללה ממילא גם שלילת ההתפתחות התרבותית של דורנו, שהוסיפה דעת והקטנה לאדם שליטה על כוחות הטבע ובכך שיפרה את תנאי חייו והרחיבה את קניינו, ויש בה איפוא חכמה ונבונה ועושר גם יחד. עניינו רואות שכל אלה לא הביאו את האושר האנושי אלא את צלו בלבד. מאדך המות ושאר כל המלאכים הרעים מלים אותם בדרכם, מפני שגודל מהם יסוד החסד. כל החכמים, הנבונים והעשירים, שהשיגו תרבות חדשה, מסורים בידים, נרתמים לחורבן העולם ולא לקיומו. ואם בו החכמה, הנבונה והעושר, שאין רוח של חסד מפעמתם, שמורים לאדם לרעה ולא הם מטרות הנריאה מה שהפך ה' בבריאתו הוא חסד ומשפט וצדקה, וכמו שראינו, גם משפט וצדקה לאדיים בלא חסד. רק לכשיהיו משפט וצדקה ועל גבם החסד, יהיה ערך גם לחכמה, לנבונה ולעושר, שהיו קודם כגוף בלי נשמה -- ובכולם יתהלל או המתהלל.

כאשר אליעזר הלך לקחת אשה ליצחק, אשר ממנה יבנה בית ישראל, הוא נחן אותה לא בחכמה ולא ביתר המעלות אלא במעשה חסד -- בהגשעת מים לאדם ולבהמה. הפעולה הקטנה הזאת חשובה יותר מהמצאותי הנפלאות של השכל האנושי, כי היא יצירת נקודת פריחה לכל מעשי בני אדם והיא הורע שבדבות הימים יצמיח נאולה לעולם.

*"בשדה אחר -- על שם לא היה לך אלהים אחרים, וגם לא תעבור מזה -- על שם זה אלי ואנוהו". וזה תדבקין אותם הדבקים, עם נעתי -- אלו הדבקים, ופועלו של כונו היו צדיקים -- צדיקים, ואין לחשוש מהם. (ילקוט שמעוני חות ב)

דברי המדרש מתרחקים לכאורה מן הפשט -- אומר חז"ל ארנסטיו וצ"ל בספרו "קומץ המנחה" -- ומרכיבים על הפסוק דברים שאין להם שייכות למשמעותו. אך לשנעמיק בהם נגלה את הקשר ובכך תובן לנו ביתר שאת תקנת חז"ל לקריאת מגילת רות ביום מתן תורה.

יש המכנים את המגילה בתואר: "שיר השירים שלגמילות חסד". ואכן אין בזה גוזמא שכן עיון בתורת החסד של בועז מעמיד אותנו על איכות מיוחדת במינה של גמילות

חסדים. המדרש אומר "תני בשם ר' יהושע יותר ממה שבעל הבית עשה עם העני, העני עשה עם בעל הבית, שכן אמרה רות לעמי 'ישם האיש אשר עשיתי עמו היום', ולא אמרה אשר עשה עמי אלא 'אשר עשיתי עמו'. הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאכילני פרוסה אחת" (מדרש רבה ה. ט).

דומה שאין תיאור מרומם יותר ואין רעיון עמוק יותר בהבנת מצוות צדקה מזה הלמד כאן מדברי רות. העני יהיה בעיני בעל הבית הנותן אשר דרכו צומחת לו כרכה, ולא המקבל כפי שראים הדברים לכאורה במבט חיצוני. באומרה "אשר עשיתי עמו" מביעה רות את הרגשות שהיו לה כשעמדה כשדה בועז מופתעת מקבלת הפנים החמה לה ואתה כמקום השפלה ומרירות לב של מבקשת נדבות. היא זוכה למאור פנים של בועז. היא לא חשה כלל שהיא באה כגירת מחוסרת אמצעים, אלא מכובדת כמי שנותנת ומשמעה לבועז.

ובנאמת בדברי בועז "חלא שמעת בתי אלהלי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה" יש צליל של תחנונים. בדבריו שומעים אנו ענין כמיהה ורצון שהמצוה בשלימותה תבוא לידי. יחס זה לגמילות חסדים מציאנו אצל עמוד החסד -- אברהם אבינו ע"ה. "וירא אורח לקראתם... וישתחו ארצה. ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך". ההשתחויה והתחנונים [בביתו] דומים לאלה של בועז) ויורים גם כאן את הרושם שאברהם אינו רואה את עצמו כנותן אלא כמקבל.

יסודו של יחס מסוג זה מצד מכנים אורחים, טמון בהשקפה נכונה על שורש מידת גמילות חסדים. רוב גומלי החסדים שבעולם עושים זאת מתוך רגשי חמלה ורחמים. אברהם אבינו לימד אותנו על חסד הנובע מתוך מניעים שונים לחלוטין. בפרשת וירא נאמר: "ויטע אשל בכאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם". ודרשו חז"ל "אשלי היינו 'אכילה שתית ליה'. בנוסף לכך היה אברהם מלווה את אורחיו ובה היה מכריז על שם ה' שהוא 'אל עולם' כלומר אב לכל האנושות. הא כיצד? בגומלו חסדו כל בני האדם -- ללא שום הבדל -- היה אברהם מסביר לחוסים בצילו כי הוא מאמין בבורא העולם וכשם שהוא יתברך מורית את השמש על כולם -- על הצדיקים ועל הרשעים כאחד -- כי גם הוא חייב לעשות חסד עם כל הבריות. בכך הביא אברהם לעולם דרגה חדשה של חסד -- מתוך אמתה בה'. לשם שמים ולא לשם הרגעת רגשי רחמים המשרידיים את הלב. תורה זו גם הנחיל לבנינו: 'וישמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט'.

AN OFFER YOU CAN'T REFUSE
R. Frank

Well, that is not how Avraham felt about it. He wanted to do chessed. He yearned for it. He hungered for it. Regardless of his physical condition, he wanted to do chessed with all his heart. And if there were no travelers, he would sit by the door just in case a solitary traveler happened to pass by, a traveler who could use a bite to eat and a cold drink.

How are we to understand this mitzvah? You have to make Kiddush on Shabbos. If it is not Shabbos, you don't have to make Kiddush. Should you feel bad that it's not Shabbos and you cannot make Kiddush? You have to eat matzah on Pesach. Should you feel bad a whole year that it is not Pesach and you cannot perform the mitzvah of eating matzah? Of course not. The mitzvah applies at certain times and under certain conditions. At all other times and condition, there is no mitzvah. Shouldn't it be the same with chessed? If there is someone in need, there is a mitzvah to do chessed. But if there is no one there who needs help, there is simply no mitzvah to do chessed. And if it is so, why was Avraham upset that no one was coming any more than he would be upset that he could not make Kiddush on Sunday?

9. Rav Moshe Feinstein concludes that the mitzvah of doing chessed is different from other mitzvos, because the chessed you do is more for your own benefit than for the benefit of the person with whom you are doing the chessed. We think that we need to give money to the poor in order to fill their needs. That is not quite true: It is the other way around. The truth is that there are poor people in the world so that we can give to them and fulfill our own very personal need to do chessed. As the Gemara says, "The poor person does more for the householder than the householder does for the poor person."

Just as the body needs food every day for its nourishment, so does the neshamah, the soul, need to do chessed for its nourishment. Because when we give, we are emulating the ways of the Almighty and thereby refreshing our souls. So when we wake up in the morning, when we ask ourselves what will we eat for breakfast, we should naturally also ask what acts of chessed we will do for our souls. If we truly love chessed, that is how we would think.

And if we really had the proper perspective about chessed, we wouldn't risk the resentments and misgivings that sometimes plague people who do a lot of chessed. I'll give you a scenario that is not so uncommon.

העשה חסד אך ורק מתוך רחמנות, לא ירדוף לחיות הראשון, החשוב ביותר לגביו ואם שהעני יקבל עזרה אבל העושה לשם שמים ורצת לזכות לשלימות במצוה. לכן מתוך כרי אברהם וזבוע יכולים אנו להבחין בנקל כי מניעיהם היו לשם שמים. כן כד יומנו היטב דברי המדרש המוצאים בתוך דברי זבוע לרית רמזים להכרזה כי דיסטו אחר החסד היא נשם חי שהוציאנו ממצרים ונתן לנו תורה אמת. ומיום קבלת תורה ואילו קבלו עליהם בני ישראל - כתפקיד כל חייהם - לפאר שמו בעולם. משנעק לרמזו למשום "ואתם הדבקים וגו'" שפירשו לפי חז"ל: "הדבק במידותיו של

זקניה מההוא רחום אף אתה רחום וכו'". כל זה כדי להבהיר וללמד ששלימות החסד היא לא זו חסד מתוך רחמנות, אלא חסד מתוך חליטה בדרכיו יתברך.

נמצא איפוא שקריאת המגילה ביום מתן תורה משלימה דברי תורה ומפרשת את המשמעות של התגלות ה' על הר סיני.

הנביא ישעיהו מבטא את משמעות התורה ותכליתה במלים קצרות ביותר: "ואשים ידו בפיך ובצל ידי כשיתך לנטוע שמים וליסד ארץ ולומר לציון עמי אתה" (ישעיה נא) ול ידי התבוננות בשני לוחות הברית נוכל לפענח את דבריו הקצרים של הנביא. על הלוח אחד מצוה שבין אדם למקום שהן לכבודו של בורא שלם. על השני - המצוה שבין אדם לחברו שגם הן לאמיתו של דבר, לכבודו של בורא שלם באו. שני לוחות אלו יחברים וקושרים יחד ואין להפרידם. התורה היא אות המעניקה יסוד ויוצרת בסיס ושר רק עליו אפשריים חיים חברתיים מעולים ומעיימים.

התורה נוסעת את השמים על ארץ ומורה לנו אהבת ה' ובכך מדריכה אותנו לגמילה סדר. אך ורק על יסוד זה של אהבת ה' ויראתו תפרח אהבת רעים אמיתית.

מערכות

במדבר

אסופה

לד

ב. חסד ורחמים

ומכאן גם ביקע ההפך שבין "חסד" ל"רחמים". ורחמנות הינה מידה המתעוררת על ידי גבוי חיצוני, המפעיל ומלבה את הנפש. אדם התקל במצוקה קשה הממנה את הרגש, מתעוררת בו נטיית התגובה שהטבע בו הבורא כותלתו ודורשת פורקן. ברם לכשתקל את מצוקת הצהר שגור עינו, כבו פסו רחמים.

אבל אברהם אבינו, בשלישי למלותו היה, ולא נראו עוברים ושבים מתהלכים הזקוקים לסיוע. הסיבה לא נראתה איפוא זקוקה להתחסדותו, ולא היה בה מה שיעורר חסלה. אבל מעצמו חיוז לחים הים, שפא ימצא לו אורחין שיובל לשמשם. כח החסד העוצמתי של אברהם שביקש יישום, הניעו לחפש ולחזר נאשאת אחר דרכים בהם יוכל לממש.

כי מידת החסד, אינה זקוקה לגרי ועוררות חיצוניים. זוהי מידה שאינה מותנית ולא תלויה בסובב. אבל היא תנועת נפש מקורית פנימית תבוקת-פורצת מרעין הלב, ומבקשת פורקן של התחסדות. זהו ביקוש הנפש להשלמה והשתלמות, על ידי ההתדבקות בבורא ובבריאתו, כי זה כל האדם. והחוקק אינו אלא כלי ומקום תחולה ליישומה.

שכבר נחבאר לפנינו בהרבה מקומות, שחסד, משמעו התבטלות טבעו הבחמי-חומרי של אדם. משום להשתדל ולבקש לעצמו תנאות ורחמים אף על חשבון זולתו. אבל האדם שבאדם, מבקש מסבנו לשפוע ולתתחסד. זהו פיו של הרוח ממללא, המבקש להתעלות בשל רציו. שרואו של אדם, אינה מניחתו להסתפק בעניינים הגופניים הפרטיים, שהנפש לא תימלא עד שתמסס את מוחצות החומר הברליניות, ותתמלא במה שלמעלה ממנה. שורש תכונת ה'נתינה', חפץ איפוא בביטול האני הפרטי ורצונותיו, בפני יעד שתוצה לו.

ומכאן אנו מבינים מה שדברנו בעלי הסוד: "אין חסיד אלא המתחסד עם קונו" וה"ק זכרים ונא. שטופה של מידה עמוקה זו, הוא התבטלות האני הפרטי בשלימותו כלפי קב"ה. זוהי דרך היישום המלאה ביותר למידה הזו, התנועת בהדות: ביטול, התדבקות והתכללות במה שלמעלה ממנו.

3.3

שורש וערפה בנותיו של ענלן מלך מואב היו (וי'ר'ב.ט) ומשמתו בעליהן, היה להן לשונ לבית אביהן. אבל הן שבעו אמונים למשפחת אלימלך, ודבקו ללא שיוך כעמי חמותן, ואף אבו לעזוב את ארצן ומולדתן, להתלוות עמה אל עם אשר לא ידעו. ועוד הוסיפו חכמים ופירשו: "כאשר עשיתם עם המתים". שוטמלתם בתכונתה" (וי'ר'ב.יח). שנעמי נדרשושה לגמרי מכל נכסיה - "ד'קם השיבני ה'" (רות א'א) - ולא היה לה אפילו כח סיפוק תכריכן לבניה. ועמזו

34

כלותיה, ונתעסקו בצרכי קבורה תחתה. "ועמדי" - שלא היה לה לעמי פרנסה של כלום, והיו כלותיה זנות ומפרנסת אותה (תרגום שם). ועוד, ש"יתרו לה כתובתה" (וי'ר' שם) - שבשעת נישואין לא היו למתחלן ונליק נכסים, וערבה להם אמת, ומשמתו, מחלו לה.

ערפה ורות - מלב שתיהן פרצה בעוז, נגינה עוז סוערת של חסד. מלחיצותיה של נעמי, נקע סיתר בכניוה של ערפה. וסופה, שיצא ממנה גליית הערל הכלשה, שהדירק מערכות אלוקים (וי'ר' ב'ג). אבל הנגימן שבניוה של רות, דוקא התנודע מכחה של הנגישה הזו. ולימים יתעדו הצלילים, עד שיקבעו בכניוה של דוד נעים ומירוח. "למה נקרא שמה רות? שממנה יצא דוד, שרואה לקב"ה בשירים ותשבוות" (ג'ר' י'ג). "דיווה לקב"ה? נגינה ערבה מזו, אין הקב"ה

מקש

מה בין ערפה לרות?

35

שחסדה של ערפה, היה מובל בהיקפו. משותרה לה חמותה וביקשה לשונ לבית אביה, נפרדה מעליה. שהתנגותה האצילית עד כה, נבעה מתחושת חובת שקינה בליבה כלפי בית בעלה. אבל היה זה לה חוב מקיף, שתחושותיה העדינות חייבוה לעמוד בפרעונו שלם. ומשחלה לה נעמי בלב שלם, קיבלה ממנה, והפנחה לה עורף. התחסדותה שלה, נבעה איפוא ממסכנותה של נעמי. היה זה ביטוי לחסלה שהתעוררה בליבה, כעקב מצור מצוקת חמותה. ומששבה זו למולדתה, והראתה לה פנים שאינה נצרכת לה עוד, פנה מידת הרחמים.

אבל התחסדותה של רות, בקעה מדופני מידת החסד בטהרתה. לא מפני שנעמי היתה צריכה לה, אלא אדבא, היא רות, חשה נזקקת לעמי ולדבקות בה.

ודע זה של התחסדות, תפח בידה, עד שהסכימה ועתה להצטרף ולדבוק בשכינה ללא תהיות - "אל אשר תלכי אלך ובאשר תלוגי אלך עמן עמי ואלוקיך אלוך וגו'" (רות א'טז). וללכת ללקט סכחה ופאה בין עניי ישראל, כאן טיפסה רות, והשיגה את שיאת של מידת החסד: "המתחסד עם קונו" נ

36

מגילת רות - חסד, שורש למלכות בית דוד

שפת חיים

לראות את השני - שורש למעשי החסד

1. השורש של כל מעשי החסד של רות נבעו מהתכונה המרומזת כשמה כרדשת חז"ל - רות - שראתה בדברי חמותה, כאן למדנו חז"ל כלל גדול שחסד אינו מתחיל בנתינה אלא בראייה.

ואילו השי"ת לא כחן את דוד כחן אחת מהנקודות שמיני, אלא בגישתו לצאן שאותו הנהיג, וכן אמרו (שמות רבה, שם) שנאמר (תהלים עז, ט) ויבחרו מבכלאות נאמן, מהו מבכלאות נאמן? כמו (בראשית ח, ב) 'אכלא הנשני'. מלשון למנוע ולעצור (רד"ק, ספר השרשים, שורש כלא), דהיינו כמו שהגשם נעצר ונסגר מלדרת, כך מכלאות הצאן הוא המקום בו סוגרים ועוצרים את הצאן מלצאת למרעה. וזהו נבחן דוד, וכן היה נוחג "היה מנוח תגדלים מפני הקפנים", היה כולא אותם במכלאות שלא יצאו כולם יחד אל המרעה, והיה מוציא ראשונים את הקפנים לדעות, כדי שישו עשב חרד, מפני שהם יכולים לאכול רק את החרד, ואחר כך מוציא חוקנים כדי שישו עשב חזיונית, ואחר כך מוציא רחובים שהיו אוכלי עשב הקשה, כי אם היה מוציא את כולם יחד היו הבחורים החזקים משתלטים בכח על העשב החרד - שגם להם יומר נעים לאכול את החרד - ומגרשים את הקטנים והזקנים, ולא היה נשאר לקטנים ולזקנים עשב שראוי להם לאכילה, ולכן הוציא את הצאן אל המרעה סוגרים סוגים כדי שכולם יאכלו. "אמר הכב"ה מי שמוח ידוע לדעות הצאן איש לפי

כוחו, יבוא רעה בפי, הרא תא דכתיב (תהלים עז, עא) 'פאתר עלות הכיז' לדעות ביעקב שמי'.
נמצא, שהמבחן היה בשלימות מידת החסד, כי הקרשה המחשבה אין להיטיב עם כל סוגי הצאן, והראיה לכך שכולם יקבלו את הטוב ביותר עבורם, נובעם ממדינת גבוהה של חסד.

מדוע נבחן דוד בחסד עם הצאן ולא עם בני אדם

45

אך עדיין צריך להבין למה הבחירה הייתה בחסד עם צאן ולא בחסד עם בני אדם? התשובה היא, כי עשיית חסד עם צאן היא חסד נקי וטהור בלי כוונות אחרות, כאשר הכוונה היחידה היא חסד לשם חסד [משא"כ חסד עם בני אדם], כי הצאן לא יכיר לו טובה ולא יתנו לו תודה על מה שעשה למענו, גם שם טוב ופרסומת לא יעשה לו מחסד שכזה שאף אדם לא יודע ממנו, וממכיל הטובה אינם מבינים בכלל שעשה עמם חסד. הכלל הוא שככל החסד השלם שהרצון להיטיב עם הבריות ממלא את לבו והוא משתוקק להתחסד, עושה חסד עם כל יצור ולא דואג עם בני אדם, ובאמת המידה הרמה של חסד מושלם כזה נבחן דוד - כמה חסד חשקו במנהג הצאן.
סיבה נוספת לכך שהשי"ת כחן את דוד בעשיית חסד עם הצאן, כי הקביה מנסה את האדם ובוחר את מדריגתו דוקא בדברים קטנים, ובהתנהגותו בחיי הישגרה שכל יום. כי לפעמים כאשר אדם עומד בפני נסיון גדול וקשה והוא מודע לכך שזו עת נסיון, יתכן שאף מי שאינו כול מדינה גבוהה יתאמץ לעמוד בנסיון ואף יצליח בכך, וא"כ ההצלחה הזו אינה משקפת את מצבו האמיתי והתמידי של המנוסה, אבל הנסיונות הפעמיים שבחיי היומיום שאדם אינו דואג בהם נסיון כלל, ואינו מתאמץ במיוחד לעמוד בהם, כזה מודד ונבחן מצבו האמיתי ומדריגתו הרוחנית. לכן בחן השי"ת את דוד במידת החסד לפי התנהגותו היומיומית בעבודתו עם הצאן, וכאשר שם נחלתה מעלת החסד הגדולה שבו, הייתה זו הוכחה לדגם מדריגתו בחסד.

נמצא, שהמבחן והמודד להיות מנהיג בישראל הוא במעלת מידת החסד שבו, באיזו מידה הוא רואה את הזולת - ואפילו את הצאן - וצרכיו. כי אם מנהיג דואג לעצמו רק כאשר יש לו תועלת מכך לצרכיו עצמו ולקסאו, הוא בודאי אינו ראוי להיות מנהיג.

Shem MiShmuel

47

Let us return to Bo'az. The holy Arizal showed that the name Bo'az can be broken down into *bo az*, meaning "strength is in him." This conveyed the fact that Bo'az knew he had the potential latent within him to bring forth the six *tzaddikim* mentioned in the *midrash* above. When he gave Rus the six symbolic grains of barley, he indicated that he relinquished this power and instead handed it to her.

התפקיד המרכזי של מלך הוא - בתחילה לראות ולהבין את צרכי בני עמו, ועל ידי כך להשתדל ולפעול למלאות את משאלות הכלל והפרט. רק מי שמתחנך במידת החסד שמשמעותה היא שאינו שבו ביד האנוכיות שלו שרואה רק את צרכי עצמו, אלא יכול להתגבר על רצונותיו ותאוותיו ולוותר עליהן, לראות את הזולת ואת צרכיהם ולהיטיב עמם, הוא הוא הראוי למלוכה כי מלא את תפקידו בשלימות.

זאת ועוד, בעל החסד המוותר על רצונותיו כדי שיוכל להיטיב לאחרים, הוא המלך על עצמו ועל רצונו, ואז יש לו הצדקה למלוך על אחרים ולדרוש מהם שיעשו את רצונו.

כאמור, תפקיד המלך הוא לדאוג לעמו, אך למלך בישראל יש תפקיד עיקרי נוסף, והוא לעשות את סירוב המאמצים להמליך את הקביה על כל העם, ע"י ייכור פעלים ללימוד חרדה וקיום מצוות. רק סלך שהוא בעל חסד יכול לכבד זאת בשלימות, שהרי כדי לעשות חסד צריך להתגבר על האנוכיות שלו ולהתיר על רצונותיו, ואם עושה זאת למען בני אדם השרים לו, ואף למען בעלי חיים המוחזקים ממנו, ק"ו כן כעל ק"ו שיבטל את כל רצונותיו כדי לעשות את רצונו יי' ולהמליכו על עצמו ועל כל עם ישראל.

נוסף לכך, החסד הגדול ביותר שאפשר לעשות הוא חסד רוחני - לענות לזולת לעשות את רצון השי"ת, כדי שיוכו לחיי העוה"ב - להחננו על הי' ליתונות מדוי שביטנו, שהוא מטרת הכריאה. איך בודאי מלך בעל חסד יעשה הכל כדי לקרב את ישראל לאביהם שבשמים.

יתירה מזו, הרי הקביה חפץ שנעבדו, אי"כ כעשותו רצונו בשלימות אנו כביכול עושים עמו חסד, כמו שאחז"ל (וזהר, ג, פנחס רכב): "איהו חסיד"

המתחבר עם קונו"ה, שרוצה בכל מעשיו רק לעשות נחת ורח להשי"ת בכך שממלא את רצונו (מסילת ישרים פ"ב). אי"כ מלך ישראל שהוא בעל חסד, בודאי לא יתירה ולא יתעצל מלעשות בכל יכולתו את תפקידו להמליך את הקביה על עם ישראל ע"י שיקרבם לאהבתו וידאגו יי', שהוא כביכול חסד נשכר עם השי"ת.

מכל הסיבות האמורות מכינים אנו עד כמה חיונית והכרחית שלימות מעלת החסד כדי להיות ראוי ומתאים לתפקיד הנכבד - מלך ישראל, ושלכן זכו כרגו ורות שהצטיינו ב"כ במעלת החסד במסירות [שבדאי השרישו והורישו וזה לבניהם אחריהם], לשכר הטוב שסמם יצאה מלכות החסד - מלכות בית דוד, שורבו להתחסד עם אנשים רעם השי"ת בהמליכם אותו יי' על עם ישראל, ומהם יצא מלך המשיח.

סיכום

42

בזמן מתן תורתנו נהגים אנו לקרוא את מגילת רות, כי קבלת התורה הייתה הדינה על מנת לעשות ולקיים את כולה, וממגילת רות אנו לומדים איך ובאיזה צורה צריכים לקיים מצוות, כי כמו שבזכו ורות הסתכלו והתבוננו על זולתם במלכות של חסד, ועשו את מצוותיהם ובפרט את מצוות החסד במסירות רבה ובזריזות ונלאה, כך גם עלינו מוטל החיוב להתאמץ ללכת בדרכים האלו בלימוד התורה וקיום מצוותיה. עוד למדנו משם כמה שבר טוב מירצה לגומלי חסדים, עד לשיא של מלכות בישראל, ועל ידי כך נחזק להרכות בתורה ובימלות תוסדים.

הקביה בחן את דוד אדם מתאים למלך - בהנהגת הצאן

43

הנה מצאנו בתולד שהקביה בחן את הצדיקים, אם הם מתאימים לתפקידים החשובים שרוצה לתת להם. כך אמרו (שמות רבה, ב, ב) "ולמי בחון לדוד שטאמר (תהלים יא, ה) 'ה' צדיק יבחן', וכמה הוא כותב? בפרשת צאן, בראש לוח

כחן ומצאו דודת יפת' לפני שהקביה בחר בוד להיות מלך על ישראל עשה לו בחנה אם הוא מתאים להנהיג את עם ישראל.
לפי הבנת השכל האנושי ומקובל באומות, הכישורים הנדרשים ממי שמועמד ומעונת לתפקיד של מנהיגות, וריבוי הפעלים והפעשים שעשה בעבר שקלו להציג כדי לזכות בתפקיד, הן לדוגמא: כושר הדיבור, דהיינו, כשרון נאום מעלה, וסברק, והיכולת לשכנע ולהטות לב מי אדם לקבל את דבריו, כשרון מנהיגות, להיות תקין בדעות, אבל לא להנוג בפניות אלא כוהדות, ובנוסף לכך עלינו להראות עבר של עסקיות ופעילות ציבורית מטועפת ומפורסמת.

It is important to note that at this stage in their relationship, Bo'az had no idea whether or not he would actually end up marrying Rus. There was a living relative closer than Bo'az who could have chosen to marry Rus when she redeemed her late husband's property. However, Bo'az ignored this, realizing that it was in the best interests of *klal Yisrael* for the *malchus* to come from Mo'av via Rus. Thus he was prepared to sacrifice his potential to be the progenitor of the whole Davidic line, including that of the Messiah himself, for the national good. Bo'az realized that the line of David must begin with the Moabite trait of pride refined and developed for Jewish use. He noticed that Rus embodied this characteristic, and her involvement became essential, regardless of whether or not he became the patriarch of the family.

This act of Bo'az was a gesture of the finest altruism. It must have taken tremendous strength of character to overcome his personal desire to bring forth some of the greatest people in the history of the world and to be prepared to pass the potential to Rus, knowing that he himself might be eliminated from the genealogy. In reality, however, it is upon this very sort of altruism that the *malchus* of David is based. It was not just the trait of Rus from Mo'av that was needed to begin the *malchus*, but also the ability to sacrifice one's own desires and advantage for the benefit of the *klal*, an essential requirement for a successful Jewish king. When Bo'az saw in Rus the spark of Mo'av that was required and he handed her his entire potential to bring forth the six *tzaddikim*, at that moment the *malchus* of David and the Messiah were born.

והנה אלימלך שגם הוא חי' משפחת הגאולה, שהרי כעו מחלו הוא שנתגלה כעבור בן כעו (כמבא בשמחה הרגל ובאלישך כשם הזהר) כדאי גם הוא חי' דרכו לקום בחצות לקול זה הכינור, ואז מתמשך עליו מאד הגנו כמחבר לעיל, ודאח על ידו רכבים ממירים ומכוסים מסוף העולם ועד סופו. ואז נתגלה לו שכנו מחלו הוא נשמת שורש ישי אשר עזיר הוא להיות לגם עמים, ודבר זה הגיד לאשתו נעמי כאשר רדשו חז"ל שהי' אומר שממני חבוא מלכות. אבל טעה כזה, כי אם הי' זכה הי' כדרכו ממש. אבל עכשיו שלא זכה מה מחלו וכבוד היבוס נעשה בנו של דוד בבחינת אינתי' אימי, כדאיחא בזהר. והואיל וידעה נעמי שנמש בנה מחלו מקשקש במעיה של דוד וממתין לתיקון ע"י יבוס שאשתו תהי' אמו כדאיחא בזהר, ידעה נאמנה כי

אמר. ה"ח. ע. כ"א.

המפתח ל"לשמה" - חסד

מעתה נבין את תשובת הקב"ה למלאכים. ע"י כך שעשה את קלסטרין. עזי של משה דמה לאברהם, דהיינו זו היתה תשובה על שאלתם, האין האדם החומרי בעולמו הגשמי מסוגל להגיע אל חכלית אמתה של תורה. זאת הודיע הקב"ה למלאכים כי כבר נכבשה הדרך להגיע אל אמתה של תורה, וכבשה הדרך היה אברהם אבינו, הוא שיטט בישראל את מידת החסד, ובכח מידת החסד, כאשר האדם משוחרר מנגיפות עצמו ופועל אך ורק למען הכולל. אוי יוכל גם לבוא לידי תורה לשמה. שהרי המעבדים את הקיום לשמה הם אותם נגיפות ורצונות. ואילו אדם שמשריש אל תוכו את מידת החסד וההתמסרות אל הכולל, ממילא משתחרר מאותה תכונה של עשיית דברים רק למען עצמו. ואין בקיום התורה מגיע הוא אל דרגת עשיית התורה לשם ה', ומחמת רצון ה', בלא עירוב של נגיעותיו ורצונותיו. הוא? אם כן, המפתח אל תורה לשמה היא מידת החסד, ומידה זו ידעו ישראל מאביהם אברהם.

זהו קלסטרין של אברהם - קלסטרין של חסד, וקלסטרין זה ירש משה מאברהם, כן שדאי הוא לקבל התורה, שהרי בכת החסד כדאי יקיים את התורה לשמה. ויגיע אל חכלית קיום התורה - "מעל שמים חסדך".

א"כ מעתה מה שקיבל משה את התורה. אין כאן קבלת תורה רק בזכות אברהם, אלא יש כאן ירושת נצח שהוריש אברהם והיא זכות אברהם. אותה זכות לב שבאה לידי ביטוי במידת החסד, ואשר מכוונה קיבל משה וישראל את התורה.

ונשאר להחיותו. מני ידעה נעמי שדוד באמת היא חסד, ושהיא שייכת לברכה ודא יהודה. ומני ידע בזה.

גמ' ברכות (נ) כגור הי' חלוי למעלה ממטו של דוד וכו' שהגיע חצות לילה בא רח צפתית וישבת בו ומנן מאליו מיד חי' עומד ועוסק בחזרה ישי. ודבר זה נמלאה כענינו, הנשמע כדאח שכנר יגן מאליו כהגיע נקודת חצות. ואילו אם יחלה אדם חלי חלים של כחודת למעלה ממטו, האם יגנו מאליהם כהגיע חצות לילה.

רק ידוע שיש שכנה קרובה בגינה (כגור ו' קרול שכמוהו הכי ל' בני אלים). ואם יגן אדם ככנר או נבל בסמך לכנר אחר. או יתעורר הכינור השני לנגן מאליו כאשר הכינור הראשון יגן אותו הקול משכנה הקרובה. אשר נישמת הכינור השני עוזרים ומקבילים לקול הראשון. ודבר זה ידוע לכל תופש כנור ועוגב. ועל אופן זה יכולים למין ולחקן סנתיים וכדומה שנוי מקום המדויק.

והנה ידוע מה שכתוב בזה"ק בכמה מקומות, שבתאי הלילה נכנס הקב"ה לנן עין ואז הצדיקים שבע"פ פותחים את פיהם בשירה וברינה. ולכן תדע הזהר שגם צדיקים שבעה"ז יתעוררו או משינעם וידעו כיח עם הצדיקים שבגן עדן.

מסודר הוא שמספחת דוד נעים ופירות ישראל. לכוותיהם הם מכוונים לאותם הנימנע שבגן עדן. שוהי דוד הוא נשמת אדם הראשון אשר בו כחב וניחוחו בגן עדן. ואיחא בזה"ק (ח"כ ק"ט) שאותן הצדיקים ולעזאן באורייתא כלילה, חוטא של חסד נפיק מאור הגנה ואיחמשך על אינן צדיקא. ועיין בשו"ת ערוגת הכרם אר"א, שזה דוקא מתחיל לילה ואילך. ולכן דוד שהוא נשמת אדם הראשון נשמת משיח, אשר יסוד מאור הגנו של הגאולה, הוא מתעורר לאותו הקול, שהרי כל נימי נשמתו, שהם נימי הכנור שכלבו, הם מכוונים לאותו הקול של אור הגנו הנשמע בגן עדן בחצות לילה, ובהשמע הקול הזה, אי אפשר לו לישן שהרי נישמת שכלבו הנימנע ומתגעגעת לקול הרינה הזאת.

וזה כיאור הגמרא, כינור הי' חלוי למעלה ממטו של דוד. דהיינו למעלה בשמים, יש כינור שכשנגנן, אז דוד מרגיש דגיש לזה. ובוציע חצות לילה, משבת דוד צפתית, דהיינו אז משוררים הצדיקים בגן עדן וידא קול מהרוד של צפון, כלומר מנגן עדן שעליו אמר הכתוב, מה רב טובך אשר צפנת ליראך. והואיל ונימנע הכינור שכלב דוד מכוונות ומקבילות לאותן הקולות של מעלה, אז מאליו מתחיל לנגן הכינור שכלב דוד והוא מתעורר להצטרף לדינת הצדיקים שבגן עדן.